

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
zdroj: EÚ

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Bc. Mária Malíková

Výučba klavírnej hry v prípravnom ročníku - rozvíjanie hudobnosti žiaka

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Bc. Mária Malíková

Kontakt na autora: Základná umelecká škola v Šali, Kukučínova 27 Ša'a, PSČ: 927 00
email: zus.sala@gmail.com

Názov OPS/OSO: Výučba klavírnej hry v prípravnom ročníku - rozvíjanie hudobnosti
žiaka

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Ľubomír Verbovanec, PhD.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Vyučovanie hry na klavíri, prípravný ročník, základná umelecká škola, klavírna hra, hudobné schopnosti, rozvíjanie hudobnosti, hudobné vzdelávanie začiatočníkov.

Anotácia

Práca sa zameriava na predstavenie metodických postupov využiteľných vo výučbe hry na klavíri v prípravnom ročníku. Práca ponúka konkrétne postupy zamerané na rozvíjanie hudobných schopností žiaka Základnej umeleckej školy pri výučbe klavírnej hry. Metodické postupy uvedené v práci sú založené na tvorivom prístupe učiteľa aj žiaka. Dôležitosť sa kladie na nutnosť striedania viacerých aktivít pri rozvíjaní jednotlivých hudobných schopností s cieľom zatraktívnenia výučby ako aj udržania pozornosti žiaka.

Obsah

ÚVOD	7
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI V EDUKAČNEJ PRAXI	8
1.1 Kontext a rámec	8
1.2 Špecifikácia cieľovej skupiny	8
1.3 Ciele osvedčenej pedagogickej skúsenosti	8
1.4 Metodológia a vymedzenie kompetencií	8
2 METODICKÉ POSTUPY ROZVÍJANIA HUDOBNÝCH SCHOPNOSTÍ A PRÍPRAVY HRY NA KLAVÍRI	9
2.1 Hudobné schopnosti	9
2.2 Rozvíjanie sluchu	10
2.2.1 Hudobný a nehudobný zvuk	10
2.2.2 Metrum	11
2.3 Vlastnosti tónu	12
2.3.1 Hlasitosť - intenzita tónu	12
2.3.2 Výška tónu	12
2.3.3 Dĺžka tónu	13
2.3.4 Metro - rytmické vzťahy, rytmus	13
2.4 Klávesnica	15
2.5 Notový text	17
2.5.1 Zápis jednotlivých tónov	18
2.6 Hra podľa sluchu	20
2.7 Spôsob hry	21
2.8 Hra podľa nôt	22
2.9 Príprava hry legato	22
2.10 Koordinácia v začiatočnom štádiu vyučovania	23
2.10.1 Súčasná hra rovnakými prstami	23

2.10.2 Gajdošská kvinta.....	24
2.10.3 Hra striedaním rúk podľa nôt v husľovom a basovom kľúči.	25
3 ZÁVER.....	27
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	28
Klavírne Školy.....	28
ZOZNAM PRÍLOH.....	29
Príloha 1: Obrázky na klávesnicu	30
Príloha 2: Veselý vrabček.....	31
Príloha 3: Smutný vrabček	32
Príloha 4: Námorník.....	33
Príloha 5: Hra zvončekov.....	34

ÚVOD

Názory na počiatočné vyučovanie klavírnej hry prechádzajú neustálym vývojom. História aj súčasnosť klavírnej pedagogiky prinášajú cenné podnety ako aj poučenie každému, kto hľadá východiská pre zdokonaľovanie svojej práce. Voľba metodiky pre každého jednotlivého žiaka má podstatný význam. Prvoradou požiadavkou v elementárnom štádiu je, aby poskytovalo žiakom spoľahlivý základ, na kvalite ktorého závisí ich ďalší hudobný rozvoj. Súčasná pedagogika zároveň zdôrazňuje význam komplexného pôsobenia na rozvoj žiakovej osobnosti. Dnes je už všeobecne uznávaný názor, že aj klavírna pedagogika by mala byť premysleným procesom, založeným na využívaní poznatkov, ktoré umožňujú chápať súvislosti sluchovej a pohybovej oblasti, ako aj zákonitosti vývinu psychiky žiakov. Docieľiť kvalitatívne zmeny v oblasti metodiky klavírnej hry je možné okrem iného aj výberom vhodného notového materiálu z viacerých dnes už dostupných klavírnych škôl. Rozvíjanie manuálnej zručnosti, rozvoj tvorivej umeleckej psychomotorickej schopnosti a takisto rozvíjanie a kultivovanie žiakovej osobnosti patria medzi ciele výchovy a vzdelávania. Základné umelecké školy tu plnia dôležitú funkciu.

Postavenie a úloha pedagóga v elementárnej výučbe klavírnej hry sú veľmi významné. Medzi nevyhnutné znalosti v klavírnej pedagogike patrí aj pochopenie problematiky elementárneho klavírneho vyučovania. Takýto názor zastáva viacero osobností z oblasti klavírneho umenia. Do procesu klavírneho vyučovania sú zapojené dve osobnostné a umelecké individuality, učiteľ a žiak. Vedúca úloha síce pripadá učiteľovi, ale vyučovací proces je podriadený individualite žiaka.

K vytvoreniu a používaniu zvolených postupov nás inšpirovala hlavne pedagogická práca profesorky Aleny Vlasákovéj (AMU Praha, JAMU Brno), účasť na seminároch pod jej vedením, ako aj preštudovanie niektorých publikácií, ktorých je autorkou. Motiváciou nám bola aj zaujímavá kniha ruskej pedagogičky Judoviny Galperiny Tatiany Borisovny: *U klavíru bez slz* a kniha *Kdo si hraje, ten je zdravý* od Marcely Slanej. V pedagogickej praxi využívame aj poznatky a notový materiál slovenských hudobných pedagógov a skladateľov.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI V EDUKAČNEJ PRAXI

1.1 Kontext a rámec

Navrhované metodické postupy sa uplatňujú v Základnej umeleckej škole vo vzdelávaní žiakov prípravného ročníka individuálnou formou výučby hry na klavíri. Rozvíjanie jednotlivých hudobných schopností prebieha v kontakte s hudobným nástrojom - klavírom. Vzdelávanie je založené na rozvíjaní sluchovej vnímavosti žiaka a pôsobí na rozvoj kognitívnych, psychomotorických a v neposlednom rade afektívnych spôsobilostí žiaka.

Pre úspešné napredovanie vo vzdelávaní je potrebná domáca príprava a zainteresovanosť rodičov pri vytvorení podmienok žiakovi - vlastnenie hudobného nástroja a vytvorenie časového priestoru pre domácu prípravu.

1.2 Špecifikácia cieľovej skupiny

Nami navrhované aktivity boli realizované vo vzdelávaní žiakov v prípravnom ročníku vo veku piatich a šiestich rokov. U mladších žiakov je potrebné prispôsobenie tvorby časovo - tematických plánov vzhľadom k nadväzujúcemu štúdiu a individuálnym schopnostiam začiatníka. Predkladaná práca opisuje viaceré aktivity na rozvíjanie schopností žiaka, ktoré využívame v príprave na jednotlivé vyučovacie hodiny.

1.3 Ciele osvedčenej pedagogickej skúsenosti

Cieľom práce je predstavenie niekoľkých osvedčených postupov vo vzdelávaní klavírnej hry v prípravnom ročníku, ktoré môžu byť určené začínajúcim pedagógom a tiež môžu byť inšpiráciou pre pedagógov pri tvorení si vlastných. Metodické postupy uvedené v práci môžu byť využívané aj v oblasti motivačných fáz v rámci vyučovacej hodiny pre žiakov prvého ročníka ZUŠ.

1.4 Metodológia a vymedzenie kompetencií

V práci uvádzame konkrétne aktivity a notové materiály využiteľné pri vzdelávaní začiatníka, zamerané na jednotlivé problematiky klavírnej hry a rozvíjanie hudobných schopností žiaka. Metódy našej práce vedú žiaka k uplatňovaniu vlastnej tvorivosti, k budovaniu si vlastnej zodpovednosti za výkon a tiež prispievajú k žiakovej zdravej sebaúcte a sebavedomiu. Hrové formy vzdelávania pomáhajú odbúravať prekážky v napredovaní vzdelávania.

2 METODICKÉ POSTUPY ROZVÍJANIA HUDOBNÝCH SCHOPNOSTÍ A PRÍPRAVY HRY NA KLAVÍRI

Pod pojmom vyučovacia metóda rozumieme cieľavedomý a zámerný postup činnosti učiteľa a žiaka zameraný na dosiahnutie vytýčených výchovno-vzdelávacích cieľov. Voľba správnej vyučovacej metódy má znižovať námahu s učením tak, aby nebolo nič, čo by žiakom prekážalo a odstrašovalo ich od ďalšieho učenia. Vytýčenie výchovno-vzdelávacích cieľov vychádzajúcich z didaktických zásad a z nich odvodených metodických postupov je predpokladom odstraňovania prekážok v plnení vzdelávacích požiadaviek. Práca učiteľa so žiakom v základnej umeleckej škole individuálnou formou umožňuje voľbu metodických postupov vzdelávania prispôbovať osobnosti každého žiaka.

Pre čo najefektívnejšie využitie, ako aj predĺženie časovo obmedzenej sústrednosti malého žiaka je potrebné zaradiť do výučby viacero odlišných aktivít s cieľom rozvíjania určitej hudobnej schopnosti, prípadne viacerých, alebo pochopením nového prvku klavírnej hry. Využitie pohybových, výtvarných a hrových aktivít je zárukou zatriktívnenia výučby. Štýl našej práce a voľbu metodických postupov pre rozvíjanie sluchu, hudobných schopností a výučbu hry na klavíri budeme odvodzovať z potrebnej prvotnej diagnostiky hudobnej skúsenosti dieťaťa. Žiak už určitú hudobnú skúsenosť má, stretol sa s intonovaním riekaniak, spieval si, alebo spev počul, tancoval, počul hudbu z médií. Úlohou vstupnej diagnostiky bude zistenie, na akej úrovni sa nachádzajú jeho sluchové schopnosti rozoznávať výšku a intenzitu tónu, či odlíšenie konkrétnych zvukov. Avšak, z týchto zistení nebudeme robiť uzávery o hudobnosti, či nehudobnosti žiaka. Využijeme ich pre správne určenie postupnosti krokov v našom vzdelávaní. Hudobné aktivity vyberáme individuálne pre každého žiaka, prispôbujeme ich jeho reálnym schopnostiam a charakteru osobnosti žiaka. Takisto aj čas venovaný jednotlivým aktivitám prispôbujeme žiakovej schopnosti pochopiť daný prvok, pre ktorý je naša aktivita určená.

2.1 Hudobné schopnosti

Určiť presne, kde končia vlohy, ktoré chápeme ako vrodené dispozície pre určitú činnosť - sú vrodenými vlastnosťami nervovej sústavy (Franěk, 2005) a začínajú hudobné schopnosti, je problematické. Schopnosť je relatívne stála psychická vlastnosť, ktorá umožňuje úspešne vykonávať činnosť v danej oblasti. Sedlák zaraďuje hudobné schopnosti do kategórie špeciálnych schopností (Sedlák, 1990). Považuje ich za „psychické štruktúry a vlastnosti jednotlivca, ktoré zodpovedajú požiadavkam hudobnej činnosti a zaisťujú ich primeranú úspešnosť.“ Bolo by však nesprávne hudobné schopnosti považovať za oddelené jednotky, pretože sa vzájomne ovplyvňujú a navzájom na seba pôsobia. Hudobnosť - muzikálnosť je hlavným faktorom hudobnej schopnosti. Hudobná psychológia vychádza z poznania, že človek s mimoriadne vyvinutým sluchom nemusí hudbu aj hlboko prežívať, či na ňu reagovať. Hudobné schopnosti nefungujú ani bez vzťahov k ostatným vlastnostiam osobnosti.

Všetky funkcie primárnych sensorických oblastí sú u človeka geneticky predurčené. Vychádzame z tvrdenia psychológov, že šírka týchto oblastí a stupeň ich prepojenia sú ovplyvňované a rozvíjané množstvom skúseností a praxe. Miera plasticity mozgu (neuronálna plasticita - tvárnosť) v ranom veku človeka je oveľa vyššia než v neskoršom období života (Franěk, 2005).

Hudobný vývin dieťaťa môžeme chápať ako jav, ktorý prirodzene prebieha s rozvojom ostatných telesných a duševných funkcií jednotlivca. Rozvoj hudobných schopností v spôsobe našej práce od začiatku realizujeme pomocou kontaktu žiaka s hudobným nástrojom - klavírom, s jeho zvukom. Hrovými činnosťami so zapojením klavíra zosúladiťujeme perцепčné schopnosti malých žiakov s rozvojom motoriky a koordináciou pohybov tela a rúk, tak veľmi potrebnými pre samotnú výučbu hry na hudobnom nástroji. Spôsob práce s možnosťou voľby metodických postupov vzhľadom k individualite každého žiaka, zapojenie aktivít, ktoré nevyžadujú pre dieťa príliš dlhé zotrúvanie v sedení za nástrojom, vytvára predpoklad pre dieťa zaujímavého vzdelávania formou vlastného zážitku a objavovania.

2.2 Rozvíjanie sluchu

K rozvíjaniu sluchu v prvej etape vyučovania budú smerovať všetky činnosti, ktorými sa budeme spoločne so žiakom zaoberať. Sluchom musí žiak prijímať podnety tak pre rozvíjanie citu pre metrum, ako aj pre poznávanie výšky, či intenzity tónu. Žiadna naša aktivita nebude a vlastne ani nemôže byť zameraná v určitom čase len na riešenie, či poznávanie iba jednej, istej konkrétnej špecifickej oblasti: metra, výšky tónu, sily tónu... To znamená, že konkrétnou oblasťou rozvíjania celkovej hudobnosti žiaka sa nebudeme môcť zaoberať izolovane a v činnostiach sa budeme zaoberať vždy viacerými oblasťami súčasne. Sústreďujeme sa na vedomé vyvolanie určitej reakcie dieťaťa na sluchový vnem. V závislosti od nášho zámeru to budú reakcie pohybové (hra na telo, tanec, pochodovanie, napodobňovanie pohybov pedagóga atd.), výtvarné, hlasové. Dôležité je dokázať počuté spoločne so žiakom k niečomu už známemu prirovnať a hľadať, pokiaľ je to možné, čo najviac rôznych podnetov pre pochopenie daného prvku.

Zapájanie rôznych činností do vyučovania je veľmi prospešné. Žiak sa ešte nedokáže dlhšiu dobu sústrediť na rovnakú činnosť. O všetkom, čo robíme pri klavíri sa musíme dokázať porozprávať, ak sa dá, skúsime si to nakresliť, zaspievať, porovnať ap. Nemôžeme očakávať, že malý začiatovník vydrží dlhšie sedieť pri klavíri. Na to si bude zvykať veľmi postupne a zo začiatku bude toho sedenia naozaj málo. Aj keď na to má samozrejme vplyv charakter osobnosti dieťaťa a takisto tu bude plniť dôležitú úlohu aj domáca príprava. Príprava doma by mala byť nenásilná, nemala by trvať dlho, ale mala by byť čo najčastejšia. Nepôjde len o úlohu, ktorú dieťa v škole od nás dostane. Veľmi dôležité je, aby matka (ostatní príbuzní) prejavovali záujem o to, čo sa dieťa v škole učí. Dieťaťu bez toho, že príde ku klavíru, pomôžu otázky vrátiť sa myšlienkami a predstavou k tomu, čo robilo.

2.2.1 Hudobný a nehudobný zvuk

Rozoznávame zvuky okolo nás: zvuk idúceho auta, vŕzganie dverí, zvuku motorovej píly ap. To všetko je zvuk, aj keď odlišný. Po sluchovej skúsenosti s jednotlivými zvukmi, zapojíme aj zvuk klavíra, na ktorom sa žiak snaží napodobniť napríklad: auto, ktoré trúbi, dažďové kvapky, ktoré padajú na oblok ap. Žiak hrá celými dlaňami, alebo jedným prstom, vlastnou skúsenosťou zisťuje, aký zvuk vydáva klavír. Môže udierať do strún nástroja, stlačíme pravý pedál a počúvame, ako sa zvuk zmenil - zafarbil. Postupne pridávame aj počúvanie nahrávok iných hudobných nástrojov: huslí, kontrabasu, trúbky, priečnej flauty atď. Žiak si uvedomuje, že hudobné nástroje vydávajú iný zvuk - hudobný. O všetkom, čo robíme sa snažíme so žiakom rozprávať, ak sa dá, nakreslíme si to, alebo vyhladáme vhodný obrázok z viacerých pripravených.

K pochopeniu rozdielov medzi zvukom nehudobným a zvukom hudobným môžeme využiť aj vlastné pracovné listy. Pri ich tvorbe sa môžeme inšpirovať pracovnými listami z Klavírátk (Oplištilová - Hančilová, 2006), ktoré spojíme s počúvaním hudobných nahrávok, hrou na klavíri a konkrétnou navodenou predstavou u dieťaťa.

2.2.2 Metrum

Rozvoj metrického cítenia je základom pre ďalší rozvoj ostatných hudobných schopností dieťaťa. Opodstatnené je preto prikladať mu zodpovedajúcu dôležitosť. Schopnosť metrického cítenia zaraďuje Sedlák (1990) medzi schopnosti psychomotorické, ktoré umožňujú chápať časové členenie hudby a prejavovať to reguláciou pohybov pri hudbe. Detská radosť z pohybu a samotný pohyb je jedným zo spôsobov, využitelným v našej snahe o rozvíjanie citu pre metrum. Žiaka budeme musieť od začiatku učiť vnímať hudbu, rozvíjať jeho sluchovú koncentráciu aj smerom k pravidelnosti počutej hudby. Nezastupiteľné miesto v našej výučbe zohrajú riekanky a aj krátke básničky. Pravidelnosť slovného textu bude mať významné postavenie v rozvoji metrického cítenia. Detské riekanky a krátke básničky budeme využívať dlhšiu dobu a sú pre rozvoj samotného citu pre metrum, ako aj pre pochopenie metro - rytmických vzťahov veľmi vhodné. Etapa rozvíjania citu pre metrum sa nedá časovo ohraničiť a ani ukončenie prípravného hudobného vzdelávania nekončí prácu na jeho zdokonaľovaní. Počas trvania celého elementárneho vzdelávania sa má vzdelávanie zameriavať okrem iného práve na pravidelnosť hry a na správnu pulzáciu metra, z ktorých vychádza správne precítený a interpretovaný rytmus. Žiak už niektoré riekanky pozná, iné ho budeme učiť my. Dôležité je to, aby sme od začiatku vyžadovali presnú pulzáciu metra v hovorenom texte riekanky. Zo začiatku sú vhodné také riekanky, v ktorých je text skutočne pravidelný, to znamená, že by mali mať rovnaký počet slabík v jednom riadku bez nutnosti zadelenia pomlčky.

Napr.: I-de, i-de po že-le-ze,
náj-de dier-ku do nej vle-zie.

Nebudeme žiaka osobitne upozorňovať na slabikovanie slov. Uvedomelé rozdeľovanie slov na slabiky budeme využívať až o niečo neskôr, v čase keď bude pre žiaka pochopiteľné a začneme rozlišovať dlhé tóny od krátkych. I keď k cíteniu slabiky, ako základného stavebného prvku rytmu, musíme pristúpiť hneď od začiatkov. Pedagóg miernym akcentovaním slabiky v hovorenom texte zdôrazňuje, žiak pulzáciu vníma a nevedome napodobňuje. Najskôr žiaka naučíme pravidelne recitovať básničku. Pri práci na precítení správnej pulzácie je potrebné prechádzať od precítenia dlhších úsekov ku kratším. Pridávame hru na telo (napodobňovaním učiteľky) najskôr v hodnote polovej noty t.j. v každom riadku dva krát - štyri slabiky na jeden úder. Tleskne (udrie po stole, po veku klavíra, v sede dupne nohami...) len súčasne s vyslovením prvej slabiky v riadku. Je vhodné napr. tlesknutie spojiť so súčasným naklonením tela do strany. Neskôr sa postavíme ku klavíru a pravidelnú recitáciu spojíme so stláčaním čiernych zoskupení klávesov - clustrov, prípadne aj s použitím rozdielnej dynamiky. Postupne prechádzame od hry jednou rukou (celou dlaňou) ku hre rukami súčasne až ku striedaniu rúk a ku stláčaniu klávesov v hodnote štvrtovej noty. Profesorka Vlasáková odporúča v práci na rozvíjaní metrického cítenia aj nahrávky renesančných tancov (Vlasáková, 2003). Pre žiakov je táto hudba vhodná, pôsobí na ne svojim živým rytmom a nenúteným spôsobom žiakov provokuje hýbať sa. Spoločne sa do znejúcej hudby započúvame, porozprávame sa o hradnej slávnosti, na internete si môžeme pozrieť videá s tanečníkmi v dobových kostýmoch. Žiak stojí mierne rozkročený, oboma rukami

drží hračku, alebo látku a s pomocou učiteľky, ktorá stojí pred ním (žiak tvorí vlastne zrkadlový pohyb), kreslí vo vzduchu veľké písmeno „U“ plynule zľava doprava a naopak, pričom každé nakreslené písmeno zodpovedá jednému počutému taktu. Pri pohybe rúk súčasne prenáša telesnú váhu z jednej nohy na druhú a nakláňa sa v smere pohybu rúk do strán. Z počiatku budú pohyby kostrbaté, možno nesúmerné, aj keď i tu môžu byť žiaci veľmi rozdielni. Nemožno očakávať výsledky v krátkom čase a samozrejme dávame pozor, aby sa žiak telesne nevyčerpal a bol ochotný spolupracovať a sústrediť sa aj na ostatné činnosti.

2.3 Vlastnosti tónu

V podkapitole venovanej zvuku sa venujeme činnostiam, ktoré aktivizujú sluchové rozlišovacie schopnosti žiaka. Hudobný zvuk pozostáva z jednotlivých tónov. Tón má svoje špecifické vlastnosti, s ktorými budeme žiaka postupne oboznamovať. Nadalej však budeme používať aj spojenie a porovnávanie s reálnymi zvukmi okolo nás.

2.3.1 Hlasitosť - intenzita tónu

Schopnosť rozlišovania hlasitosti tónu je závislá na odraze intenzity zvuku v psychike človeka (Sedlák, 1990). Hlasitosť je pojmom psychologickým, intenzita je pojmom akustickým. Intenzita je teda to, čo pôsobí a hlasitosť to, čo vzniká v psychike pri pôsobení intenzity. Predstavy toho, čo je silné a čo slabé, vznikajú hlavne v rodinnom prostredí.

Najskôr sa zameriame na rozdielnosť intenzity zvukov, ktoré žiak pozná a má s nimi sluchovú skúsenosť. Počas búrky hrmí blízko nás, zvuk je silný. Mraky odfúka vietor ďalej, hromy počujeme slabšie. Auto zatrúbi blízko nás - naľakáme sa hlasného zvuku trúby, počujeme, že v diaľke trúbi auto - už sa nezľakneme, pretože zvuk trúbenia je tichý. Avšak vlastnosti zvuku sa nemenia iba mierou vzdialenosti od nás. Porovnávať môžeme aj intenzitu zvukov, ktoré vydávajú rôzne zvieratá. Napríklad porovnáme kričiaceho leva a spievajúceho vtáčika, cválajúceho koňa a plávajúcu ryбку. Alebo úplne rozdielne zvuky: „ako silno vrta vrtačka a ako silno mňauká mačiatko?“ K pojmom silno - hlasno, slabo - potichu postupne pridávame aj výrazy forte a piano, používame kartičky so symbolmi forte a piana. Kartičky žiak ukazuje pri hudobných ukážkach, prípadne ich prikladá k jednotlivým obrázkom znázorňujúcim rôzne veci, alebo zvieratá. Vhodné sú vlastné pracovné listy, alebo môžeme použiť pracovný list z Klavíratok (Oplištilová - Hančilová, 2006). Ďalším spôsobom je hra učiteľa na klavíri, pri ktorej mení jej intenzitu - hrá forte, alebo piano, spôsoby mení a žiak na zmenu intenzity reaguje. Žiak predstavuje strom: stojí na mieste so vzpaženými rukami, pri hre piano iba slabo hýbe prstami (fúka slabý vánok), pri hre forte sa celé od pásu hore kolíše (fúka silný vietor) a robí veľké pohyby rukami. Pri ďalšom spôsobe tancuje s malým medvedíkom, keď počuje hru v piane, pri zmene na hru forte rýchlo vymení malého medvedíka za veľkého. Aj žiak samostatne hrá celými dlaňami na klavíri - znázorňovať môže napríklad silný a slabý dážď, malé mačiatko a veľkého medveďa ap. Aktivity striedame, necháme žiaka vymyslieť vlastné.

2.3.2 Výška tónu

Problematika rozlišovania výšky tónu je zložitá. Pri vysokých tónoch sa nám zvuk javí ako tenší, ľahší, hlbšie tóny vnímame ako hrubšie, tučnejšie. Výška zvuku - tónu je daná frekvenciou zvukových vln. Čím je kmitočet zvukových vln väčší, tým je tón vyšší.

Rozlišovanie výšky tónu znamená teda schopnosť postrehnúť aj minimálne zmeny vo frekvencii (Sedlák, 1990).

K rozoznávaniu výšky tónu pristupujeme opäť porovnávaním zvukov hlavne z prírody. Pre deti je príroda zaujímavá, rady sa rozprávajú o zvieratách. Rôzne zvieratá vydávajú rôzne zvuky, ktoré nemajú iba rôznu silu, ale aj výšku. Vtáčik má slabý hlások, ale pritom aj vysoký a lieta vysoko nad nami. Žiaci zo začiatku používajú skôr slovo tenký. Medveď má hlboký hlas a býva hlboko v lese. Aj slová hlboko a hlboký žiaci najskôr nahrádzajú slovami hrubo a hrubý. Postupom času si zvyknú na správne slová, vhodné je však, ak pedagóg najskôr používa v spojení obidva ekvivalenty. Znázornenia jednotlivých zvierat na obrázkoch budeme ukladať na klávesnicu klavíra. Zo začiatku by to mali byť značne rozdielne zvieratá. Napríklad medveď a vtáčik. Zahráme niekoľko vysokých tónov a potom niekoľko hlbokých. Žiak má správne určiť, kam obrázky položí. Vyzveme ho, aby nám povedal, prečo to tak urobil. Uvedomuje, že vtáčik spieva vysoko a vysoko aj lieta, medveď bručí hlbokým hlasom. Žiak sa na klávesnicu pozerá, učiteľ hrá striedavo medveďa a vtáčika, žiak hovorí: „teraz spieva vysoko vtáčik, teraz hlboko bručí medveď.“ Môže používať aj výrazy tenko a hrubo, ale vždy dodáme aj vysoko a hlboko. Pri určovaní, či počujeme vysoké, alebo hlboké tóny využijeme hudobné hádanky, pri ktorých žiak už na klávesnicu nevidí. Ak počuje vtáčika postaví sa na špičky a vysoko vyťahuje ruky, ak počuje medveďa, čupne si a skloní hlavu. Prípadne berie do rúk obrázok vtáčika, alebo medveďa. Snažíme sa spoločne so žiakom napodobniť ľudským hlasom vysoko spev vtáčika: čvi-rik, čim-ča-rá. Bručanie medveďa hlboko: brum, brum. Postupne prechádzame k menším výškovým rozdielom medzi tónmi. Žiak naznačuje rukou rozdielnu výšku dvoch porovnávaných vypočítaných tónov. S pribúdajúcimi tónmi, ktoré budeme spoznávať, sa budeme venovať aj ich sluchovému rozlišovaniu vo dvojiciach, vedieme žiaka k používaniu pojmov vyššie a nižšie.

2.3.3 Dĺžka tónu

Vysvetlenie rozdielnej dĺžky jednotlivých tónov spojíme s niečím, čo sa dá ukázať. Nakreslíme dlhú čiaru a vedľa nej krátku čiaru. Zahráme tón a druhou rukou naznačujeme pohyb na čiare zľava doprava. Tón znie až pokým neprídeme na čiare po jej koniec. Ukážeme na krátku čiaru a zahráme krátky tón. Vyzveme žiaka, aby hralo tón a my naznačujeme na čiarach pohyb. Úlohy si vymeníme. Nakreslíme niekoľko dlhých a krátkych čiar v rôznom poradí zľava doprava. Žiak ich má správne reprodukovať. Pomáhame mu ukazovaním. Neočakávame však, že samo dokáže rovnako dlhé čiary zahráť presne rovnako dlho. Dôležité je, aby bola zrejماً rozdielnosť dlhého a krátkého. Použiť môžeme aj dve kocky. Jednu dlhú a jednu krátku. Najskôr zahráme dlhý tón a spoločne tónu pridáme dlhú kocku. Potom to isté urobíme s krátkym tónom. Zahráme, alebo zaspievame tóny a žiak ukladá kocky v správnom poradí na pult pre noty. Dôležité je spájanie videného so sluchovou predstavou. Problematickým a neefektívnym by bolo napr. porovnávanie dlhého kroku s krátkym. Obidva kroky sa totiž dajú urobiť takmer v rovnakom čase. Oboznamovanie s dĺžkou tónu má byť v spojení s plynutím času.

2.3.4 Metro - rytmické vzťahy, rytmus

Vzťahy medzi metrom a rytmom sú veľmi blízke a s rozvojom metrického cítenia začíname u žiaka rozvíjať aj cit pre rytmus. Rytmus je charakterizovaný dvoma základnými vlastnosťami zvukov: ich zoskupovaním a periodickým opakovaním a je chápaný ako štruktúralno-časová organizácia zvukov (Franěk, 2005). Riekanky

a básničky, ktoré používame pri oboznamovaní sa s klávesnicou, nám poslúžia aj pri prechode na uvedomelé slabikovanie textu a rozvíjaní rytmického čítania. Jedna krátka slabika bude vyjadrovať trvanie jednej osminovej noty, dlhá slabika trvanie noty štvrtovej. Snažíme sa o to, aby žiak od začiatku cítil hodnotu štvrtovej noty ako presný dvojnásobok trvania noty osminovej. Nepresnostiam v hlasovej, či nástrojovej reprodukcii osminovej a štvrtovej noty môžeme predísť tak, že pulzáciu metra na dlhej slabike budeme najskôr vytlieskavať v hodnote dvoch osminových nôt.

Napríklad *píšťalka píska*. Na prvej dlhej slabike tleskneme (túkneme ceruzkou, udrieme po stole, alebo zahráme jedným prstom tón) dva krát. Použiť môžeme aj túkanie metronómu. Až neskôr pristúpime ku spôsobu, kedy na dlhú slabiku tleskneme len raz, pričom budeme vnímať dva údery metronómu. Metronóm môžeme nahradiť napr. jemným tľapkaním žiaka po pleciach, alebo kolenách.

Dlhá a krátka kocka sa stanú symbolmi štvrtovej a osminovej noty. Časovú rozdielnosť dlhého a krátkeho tónu žiak lepšie pochopí aj ich používaním. Dĺžka dlhej kocky je dvojnásobkom dĺžky krátkej kocky. Na pult pre noty položíme tri kocky: jednu dlhú a dve krátke. Povieme trojslabičné slovo, v ktorom je dlhá slabika na začiatku. Napríklad *záhrada*. Uložíme kocky v správnom poradí, vyslovujeme slovo spoločne so žiakom a prstom ukazujeme na príslušnú kocku. Hľadáme viacero vhodných slov s týmto rytmickým usporiadaním. Kocky vymeníme tak, aby bola dlhá kocka na konci. Zvolíme správne slová: papagáj, tulipán, jablká ap. Zopakujeme postup ukazovania na kocky. Kocky premiešame - pomiešame, alebo dáme z pultu preč a vyslovujeme slová s akcentom na dlhú slabiku. Úlohou žiaka je ukladať kocky na pult v správnom poradí. Ak sa pomýli, pedagóg vysloví slovo rytmicky tak, ako ho žiak zaznamenal. Žiak počuje, že urobil chybu a kocky vymení. Zatiaľ nepoužívame slová v rytmickom tvare synkopy, ale iba dlhá + dve krátke a naopak: *bábovka, záhrada, kominár, tulipán...* Žiak jednotlivé slová správne zoraduje a potom hrá jednotlivými prstami rukami zvlášť, striedavo, alebo aj súčasne na tónoch, ktoré už pozná, aby sme ich hru mohli spojiť so zápisom na tabuľku. Pravidelné údery metronómu nahradíme sprievodnou hrou učiteľa v osminových hodnotách. Po určitom čase pridáme slovné spojenia: *červený tulipán, voňavá záhrada, veselý papagáj* atď. Vhodné je, ak po prvotnom oboznamovaní sa so zaznamenávaním rytmu pomocou kociek, začneme ku kockám prikladať aj vyobrazenia skutočných nôt v správnom poradí zodpovedajúcom príslušnému rytmickému vzorcu a zneniu slovného textu. Používanie synkopy a zobrazovania jej rytmu notami individuálne zväzíme pri každom žiakovi. Verbálne pomenovanie štvrtovej a osminovej noty začne pedagóg používať, ale od žiaka ich hneď nevyžadujeme. Postupne pristupujeme aj k nahrádzaniu slovného textu - konkrétnych slabík, slabikami Kodályovej metódy, kde slabika *ti* predstavuje hodnotu osminovej noty slabika *tá* hodnotu štvrtovej noty.

V skladbičke „Mačička spí“ z Klavírnej školičky Zdeny Janžurovej a Miady Borovej sa doteraz nami využívané párne metrum zmení na nepárne - trojdobé. Najskôr text skladbičky tleskame spôsobom, ktorý sme použili aj v párnem metre.

To znamená, že vytlieskavame osminové hodnoty, a pritom text hovoríme so správnymi dĺžkami slabík: Ma - čič - ka spí - - . Slovo „spí“ zodpovedá trom tlesknutiam. Veľmi pekný sprievod, ktorý hrá pedagóg, prevezme pri samotnej hre metrickú funkciu pravidelnosti slabík v osminových hodnotách (obrázok 1). Hru tejto skladbičky môžeme využiť na pochopenie nielen trojdobého metra a precítenie charakteru uspávanky, ale spojíme ju aj so zaujímavým zápisom. Každá postavička skladbičky má svoj malý obrázok, ktorý ukladáme na pult pre noty. Namiesto slova „spí“ položíme dlhú kocku.

Žiak podľa svojho rozhodnutia ukladá obrázky, sám rozhoduje o poradí obrázkov aj o tom, ktorí kamaráti na konci majú spoločnú izbičku.

„Mačička spí, panenka spí, slniečko, hviezdička, mesiačik spí.“

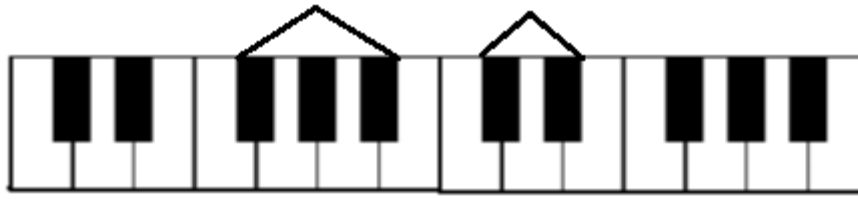
Obrázok 1: Mačička spí

Prameň: Janžurová Z. - Borová M.: Klavírna školička

Pri oboznamovaní sa s polovou a celou notou - s ich časovým trvaním sa snažíme sa o to, aby sme návyky, ktoré sme už u žiaka vypestovali v predchádzajúcom období, nenarušili inými postupmi. To znamená, že priradenie jednej slabiky hovoreného textu riekanky k osminovej note a dvoch slabík k note štvrt'ovej by sme nemali meniť. Toto sa však týka výlučne práce, kedy sa venujeme iba rytmickej zložke. V melódiách a textoch piesní, s ktorými sa žiak postupne zoznamuje, sa totiž jedna slabika využíva pre viacero rytmických hodnôt. Rozdiel je však v dĺžke spievanej slabiky. V ďalšom postupe nácviku rytmu budeme teda osminové noty vyslovovať: ti - ti, štvrt'ovú notu: tá, polovú notu: tá - ja, polovú s bodkou: tá - ja - ja, celú notu: tá - ja - ja - ja. Pre štvrt'ovú pomlčku slovo „nič.“

2.4 Klávesnica

Orientovanie sa na klávesnici klavíra znamená zrakové vnímanie usporiadania klávesov a súčasne aj spojenie sluchovej predstavy tónu s jeho konkrétnym umiestnením na klavírnej klávesnici. V podkapitole venujúcej sa výške tónu (2. 3. 2) sme problematiku orientácie vzhľadom k rozdielnej výške tónov začali riešiť. Žiak získal sluchovú skúsenosť s tónmi vo vysokých a aj hlbokých polohách. V jeho predstave sa spájajú so zvukmi okolo nás a zvukmi prírody. Vie už, že vysoké tóny sú na klávesnici umiestnené v pravej koncovej časti klávesnice a hlboké tóny v ľavej koncovej časti klávesnice, že melódia stúpa zľava doprava a klesá sprava doľava. Pre náš ďalší postup zvolíme zaujímavú formu pre deti, pri ktorej klávesnicu rozdelíme pomocou usporiadania čiernych klávesov na záhradky, v ktorých rastú stromčeky a bývajú naši noví kamaráti. Žiaka upozorníme na nerovnaký počet stromov: dva a tri. Záhradku, kde sú stromy tri budeme volať veľkou a záhradku s dvoma stromčekmi voláme malou záhradkou (Obrázok 2). Nasleduje etapa zoznamovania sa s usporiadaním čiernych klávesov nielen zrakovým vnímaním, ktoré bude prvoradé, ale pozornosť budeme venovať aj hmatovému spoznávaniu skupín čiernych klávesov. Do veľkého zošita bez linajok budeme vlepovať zmenšené vyobrazenia klávesnice, na ktorých budú postupne pribúdať nové tóny - kamaráti, ktorí obývajú vždy svoj vlastný kláves.

Obrázok 2: Veľká a malá záhradka

Prameň vlastný návrh

Hmatové spoznávanie zoskupení čiernych klávesov najskôr riešime v spojení so zrakovým vnímaním, o niečo neskôr môžeme pristúpiť ku hmatovému spoznávaní bez účasti zraku. Zahráme sa na slepú babu. Zakryjeme žiakovi oči dlaňami, alebo prekryjeme oči ľahkou šatkou. Pravou rukou a potom ľavou rukou vyhľadáva záhradky, po ich nájdení čierne klávesy stlačí celou dlaňou a počúva, ako znejú tri klávesy, alebo dva klávesy súčasne. Prvým konkrétnym tónom, ktorý na klavíri spoznáme bude tón *g*. Dáme mu meno Gaštanko. Počítame stromčeky - čierne klávesy zľava doprava: prvý, druhý, tretí stromček (čierny kláves). Niektorí žiaci už možno vedia prečítať niektoré písmenká, možno aj jednoduché krátke slová, ale predsa ešte nemajú zažitú potrebu čítať zľava doprava. Aj pri čítaní notového textu bude vlastne hudobný pedagóg musieť s predškólakom riešiť aj túto problematiku, u školáka bude táto etapa trvať oveľa kratšie. Gaštanka si nakreslíme do nášho zošita. Na domácu úlohu mu dieťa prikreslí červený kabátik alebo klobúčik. Farbu, ktorú určíme jednotlivým tónom, budeme využívať vo viacerých situáciách. V zmenšenom vyobrazení klavírnej klávesnice žiak vyfarbí príslušný kláves farbou, ktorá predstavuje záhradného obyvateľa, na niektorý si môže nakresliť jeho postavičku. Na klávesy *g* poukladáme nazbierané gaštany, alebo malé detské kocky. Súčasne so zoznámením sa s Gaštankom (presný názov tónu zatiaľ žiakovi nehovoríme, neskôr to bude Gaštanko gé) naučíme žiaka aj krátku riekanku: „gaštan sedí na stromčeku, sníva si tam o domčeku.“

Skladbička Spi môj malý kvietok z Klavírnej prvouky Ludmily Šimkovej (Šimková, 2000) môže byť prostriedkom k spestreniu sluchového vnímania pri zoznamovaní sa s jednotlivými tónmi (obrázok 3) a tiež plní funkciu pri rozvíjaní metrického cítenia. Text je upravený do slovenčiny: „spi môj malý kvietok, spi malý holúbok, mesiačik už svieti, zaspali aj deti.“

Obrázok 3: Spi môj malý kvietok

Prameň: Šimková L.: Klavírna prvouka

Žiak hrá tretím prstom najskôr iba jednou rukou tóny *g* potom rukami súčasne, prípadne striedaním rúk so súčasným pravidelným recitovaním textu riekanky. Učiteľ pridáva hru s melódiou až po zvládnutí pravidelného stláčania klávesov, ako posledný sa pridáva spev riekanky. Stlačenie klávesu - zahranie tónu realizujeme opäť najskôr v dlhších hodnotách (polových = 4 slabiky pre jeden tón), podľa možnosti prechádzame na kratšie (štvrt'ové = 2 slabiky na jeden tón). Pri každom novom tóne - pribudne nová riekanka. Využijeme ju aj pri neustálom zdokonaľovaní metrického cítienia.

Každý nový tón pre žiaka znamená spoznanie novej riekanky a nového kamaráta, obrázok ktorého si vlepí do zošita a v zmenšenom vyobrazení klávesnice vyfarbí zodpovedajúci kláves novou farbou. Tóny bude spoznávať v poradí: *g*, *e*, *a*, *f*, *d*, *c*, *h*.

Tón *e*: „modrá sojka Evelína býva celkom blízko mlyna, veselo si poletuje a pritom si pospevuje.“ Farba: modrá.

Tón *a*: „Amálka je lesná víla, po jazierku sa plavila. Teraz sedí na pníčku a suší si sukničku.“ Farba: žltá

Tón *f*: „ťuká Ferko ťuki-ťuk, ošetruje starý buk. Buk sa hnevá na červy, že mu lezú na nervy.“ (Ďateľ Ferko) Farba: čierna

Tón *d*: „ježko Dežko behá v lese, jabĺčka si domov nesie. Deti v lese behajú, Dežka všade hľadájú.“ Farba: hnedá.

Tón *c*: „žabka Cilka rada kváka, usmieva sa do foťáka. Keď sa celá odfoťí, pod vodu sa potopí.“ Farba: zelená.

Tón *h*: „múdra sova Hedviga v noci rada lieta, všetko vidí, počuje, keď hviezdičky svietia.“ Farba: sivá.

Spoznávanie nových tónov a ich umiestnení na klávesnici spájame so zameriavaním pozornosti žiaka aj na vzťahy medzi jednotlivými tónmi. Vedeť žiaka k tomu, aby počúval a vedel verbálne určiť, ktorý tón (záhradný obyvateľ) je vyššie, ktorý nižšie, to znamená na klávesnici vpravo, alebo vľavo.

Tóny hľadáme na celej klávesnici, žiak si uvedomuje, že každý kamarát môže bývať na viacerých miestach na klávesnici. Osvedčenou a obľúbenou pomôckou sú vyobrazenia jednotlivých postavičiek na papierových kartičkách, ktoré ukladáme na klávesnicu.

2.5 Notový text

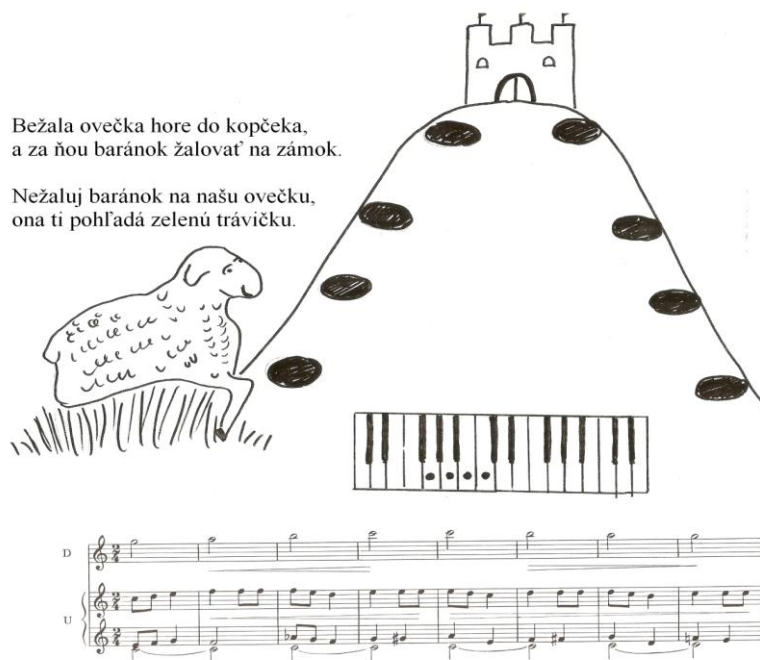
To, aby žiak chápal spojenie grafického záznamu na tabuľke s tým, čo zahrá, alebo počuje, je dôležité. Zvolenie správneho, primeraného postupu v začiatkoch vyučovania predíde možným komplikáciám. Ak by sme pracovali dlho bez pre žiaka prijateľného grafického záznamu a učili ho dlhšiu dobu hľadať všetko iba na klávesnici podľa sluchu so zapojením neustáleho zrakového vnímania klaviatúry, žiakovi by mohol prechod k čítaniu nôt umiestnených nad klávesmi robiť problémy. Postupnosť a primeranosť v tejto fáze sú podstatné v predchádzaní nechuti, ktorá sa môže javiť ako neochota žiaka spolupracovať. V skutočnosti však ide o obavy z toho, že niečo nové, čo prišlo málo pripravené, sa môže z jeho pohľadu zdať nezvládnuteľným a ťažkým. Akceptovanie noty ako symbolu tónu, ktorý znie, prípadne neznie a žiak si ho dokáže spojiť vo vlastnej predstave s umiestnením na klávesnici a tiež s jeho približnou výškou, je veľmi dôležitým aspektom pri vyučovaní klavírnej hry. Spojenie zaznamenávania toho, čo žiak zahrá, alebo počuje v našom podaní, je dôležité.

2.5.1 Zápis jednotlivých tónov

S prvotným zápisom – zaznamenávaním znejúcich tónov sa žiak stretáva už pri rozvíjaní metrického cítenia. Na začiatku volíme postup, pri ktorom nezaznamenávame konkrétnu výšku tónu, ale iba počet znejúcich tónov. Osvedčeným pomocníkom pre pedagóga je magnetická tabuľka, ktorú je možné položiť na pult pre noty. Prikladáme dôležitosť objasňovaniu zaznamenávať počuté zľava doprava. Aby to bolo pre dieťa pochopiteľnejšie na ľavý okraj tabuľky umiestnime napr. obrázok spievajúceho vtáčika, alebo otvoreného obloka. To, čo zaznelo skôr, musí byť umiestnené pri obrázku. Na magnetickú tabuľku umiestňujeme magnetky alebo na pult pre noty ukladáme kocky v zodpovedajúcom počte. Počet nepreháňame, na začiatku 2 - 4. Rytmickeému zápisu sa venujeme v podkapitole Metro - rytmické vzťahy.

Pri zoznamovaní sa s jednotlivými tónmi a ich umiestnením na klávesnici sme vytvorili obrázkové symboly pre každý tón. Postavičky priradené jednotlivým tónom budú zo začiatku nahrádzať notu ako symbol znejúceho tónu. Jednotlivé obrázky pripevňujeme čiernymi magnetkami, neskôr nám práve tieto budú znázorňovať noty. Začíname od zaznamenávania najskôr tónov vo dvojiciach. Snažíme sa o také zaznamenanie, pri ktorom zohľadníme aj výšku reálne znejúceho tónu. Využívame každú vhodnú príležitosť na to, aby sme mohli niečo magnetkami zaznamenať. Podstatnú úlohu v spojení notového záznamu so znejúcimi tónmi zohrá pochopenie smerovania stúpajúcej a klesajúcej melódie. Od začiatku sa venujeme tomu, aby dieťa chápalo, že tóny, či neskôr melódia, začína na tabuľke na ľavej strane. Pochopenie faktu, že stúpajúca melódia postupuje zľava doprava a „hore kopčekom“, je pre deti preto logické. Problém môže nastať pri klesajúcej melódii. Na tabuľke melódia (noty) klesá zľava doprava (noty idú dole kopčekom), ale na klávesnici pritom postupujeme v protipohybe - sprava doľava. Neustále musíme zdôrazňovať a dbať o sluchovú kontrolu a rôznymi cvičeniami a príkladmi upevňovať rozlišovanie znenia a zaznamenania stúpajúcich a klesajúcich tónov.

Nápomocnou nám bude aj skladbička od Ludmily Šimkovej „Bežala ovečka“ (Šimková, 2000). Text sme upravili do slovenčiny a pre našu potrebu sme prispôbili obrázok s kopčekom, na ktorom sú znázornené stúpajúce a klesajúce kroky - symboly nôt (obrázok 4). Je vhodné, ak takt zmeníme na trojosminový, pre potrebné zachovanie pravidelnosti: tri rovnako dlhé slabiky na jeden tón. Najskôr naučíme žiaka pravidelne recitovať text, pripojíme jedno tlesknutie, alebo ťuknutie na každý krok, pri recitácii ukazujeme jednotlivé stúpajúce kroky na obrázku. Potom pristúpime k reprodukcii melódie jedným prstom s tým, že prvý tón bude *g*. Tóny, ktoré využívame, sú vyznačené aj na vyobrazenej klávesnici, ktorá je súčasťou obrázku. Žiak hrá jednotlivé kroky ovečky - tóny spolu s recitovaním a my mu kroky na obrázku ukazujeme. Pri klesaní melódie upozorníme žiaka na to, že na klavíri sa otočili, vracajú sa späť, idú dole kopčekom. Až neskôr pripojíme hru pedagóga.

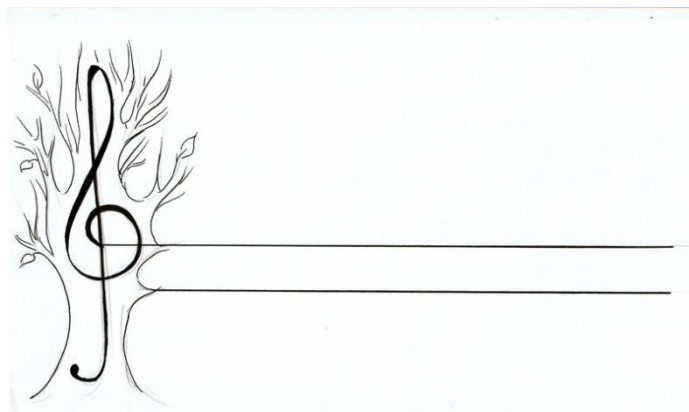

Obrázok 4: Bežala ovečka

Prameň: Šimková L.: Klavírna prvouka, vlastný návrh

Ďalším krokom bude vytvorenie notovej osnovy s dvoma linajkami. Husľový kľúč môže byť ukrytý v kmeni stromu, ktorý má dva konáre. Na tom vyššom býva Gaštanko a na nižšom sojka Evelína (obrázok 5). Tu už môžeme pristúpiť k používaniu samotných magnetiek bez obrázkov. Kreslenie nôt by nám vzhľadom na výtvarné zručnosti predškolača, ale aj začínajúceho prváka v škole v tomto období zabralo príliš veľa času. Aj v etape vzdelávania, kedy už žiak začína kresliť samostatne noty do kompletnej notovej osnovy, je dôležité nahrádzať príliš malé notové osnovy v používaných notových zošitkoch, zväčšenými notovými osnovami, do ktorých začiatovníci s oveľa menšou námahou kreslia hlavičky nôt.

Nezabúdame na zdôrazňovanie pojmov vyššie a nižšie, pričom ukazujeme na linajky, umiestňujeme magnetky, hráme jednotlivé tóny melodicky za sebou, rukami naznačujeme v priestore, čo je vysoko a hlboko.

Obrázok 5: Husľový kľúč

Prameň: vlastný návrh

Časové trvanie používania dvoch linajok prispôsobujeme reálnemu pokroku žiaka. Poradie zápisu tónov notami, s ktorými žiaka oboznamujeme, nám to umožňuje. Po notách *g, e* pokračujeme notami *a, f, d, c, h*. Umiestňovanie nôt spájame s uvedomovaním si znejúceho tónu a jeho umiestnenia na klávesnici. Notu *c* znázorňuje žabka Cilka, ktorá potrebuje vlastný malý konárik - pomocnú linajku. Pri zoznamovaní sa so sovou Hedvigou - tón a nota *h*, pribudne zatiaľ najvyšší tretí konár, prípadne doplníme linajky do kompletnej notovej osnovy. Vhodnou pomôckou umožňujúcou zábavnou formou podporovať správnu predstavu spojenia grafického záznamu tónu - noty s jej skutočným umiestnením na klávesnici, sú obrázky postavičiek prislúchajúcich jednotlivým tónom, na ktorých je už nakreslená aj správna nota v notovej osnove (Príloha 1). Tieto kartičky žiak umiestňuje priamo na klavírnu klávesnicu alebo na jej vyobrazenie. Pri počítačnom notovom zápise nebudeme hneď potrebovať rozlišovať dĺžku tónov, a preto si vystačíme len so znázorňovaním hlavičiek nôt. Postupný prechod na zaznamenanie rôznej dĺžky tónu budeme realizovať v súlade s dosiahnutým pokrokom v rozvoji rytmického čítania. Vtedy budeme na magnetickú tabuľku umiestňovať obrázky nôt v ich reálnej rytmickej hodnote, alebo ich spoločne na tabuľku budeme kresliť zotierateľnými fixkami. Na konci vzdelávania v prípravnom ročníku by mal žiak ovládať kreslenie jednotlivých nôt hudobnej abecedy v husľovom kľúči od *c 1* po *h 1* do zväčšenej notovej osnovy.

2.6 Hra podľa sluchu

Dosiahnutý pokrok v rozoznávaní výšky tónu v spojení s jeho umiestnením na klávesnici nám umožní zaradiť do vyučovania hľadanie jednoduchých melódií na klavíri podľa sluchu. Žiak by už mal správne určovať, či melódia klesá, alebo stúpa (ide hore kopčekom, alebo dole kopčekom) a znázorniť na klávesnici, ktorým smerom stúpa a ktorým klesá, ako aj spoznať, ktorý tón bol vyššie, či nižšie. Veľmi pekné skladbičky sú v Klavírnej škole bulharskej autorky Mileny Kurtevy (Kurteva, 1994). Pripravujú žiaka na samostatné používanie sluchu pri hľadaní melódií. V skladbičke *O vrabčekovi* používame pomocný jednoduchý text „*Čim - ča - rá, čim - ča - rá, vrabček si zaspieva.*“ Prvý úsek žiak iba spieva a pedagóg hrá. Žiak sa učiteľovi pozerá na ruky a v druhom úseku napodobňuje hru učiteľa najskôr iba jedným prstom so súčasným spevom. Neskôr strieda druhý a tretí prst. Ku skladbičke patria aj tri obrázky, z ktorých má žiak vybrať ten, ktorý zakreslením vrabčekov zodpovedá nami hranej melódii (Príloha 2). Tu sa žiak stretáva so vzdialenosťou celého tónu, ktorý budeme zatiaľ volať „krokom.“ Smutný vrabček v ďalšej skladbičke bude robiť iba „malý krôčik“ - poltón. „Čik - či - rik, zima je, kdeže sa zohrejem.“ Postup nácviku je podobný ako pri veselom vrabčekovi, opäť má na výber z priložených obrázkov (Príloha 3). Po oboznámení sa s oboma vrabčkami zaradíme sluchové hádanky. Hráme melodickú veľkú, alebo malú sekundu, žiak nevidí na klaviatúru a sluchom určuje, či počuje veselého vrabčeka - krok, alebo smutného - malý krôčik. Úlohy si môžeme vymeniť a žiak skúša nás.

Treťou vhodnou skladbičkou od Mileny Kurtevy je „*Môj malý pes Dunčo*“. Spôsob nácviku je rovnaký ako v predchádzajúcich, žiak z troch vyobrazení stôp labiek vyberie ten, ktorý zobrazuje počutú melódiu a rôzna veľkosť stôp labiek zobrazuje aj správny rytmus: *ti - ti, ti - ti, tá, tá* (Kurteva, s. 34).

Žiak už pozná tri tóny, s ktorými môžeme začať hľadať jednoduché melódie na klávesnici. Najskôr má mať žiak určité poznatky a sluchovú i vizuálnu skúsenosť, aby sme mohli prejsť ku hľadaniu jednoduchých melódií. Zaspievame kúsok piesne „*Zlatá brána otvorená, zlatým kľúčom podoprená.*“ Žiak spieva pieseň spoločne s nami. Pieseň nehráme, rukou naznačujeme melódiu. Pieseň začína na tóne *g* a žiak jedným prstom

hľadá ostatné tóny, ktoré dokáže na tabuľke už aj umiestniť. Deti obľubujú aj doplnovačky, kde pri hre pedagóg dopĺňa pedagógom vynechané tóny v pesničke. Napr. v piesni *Pôjdeme my do hájička* môžeme zahrat' len stúpajúce, alebo len klesajúce tóny a žiak doplní opakovaný rovnaký tón, alebo prestaneme hrať a žiak má plynule pokračovať v hre piesne. Pieseň pri tom spievame.

2.7 Spôsob hry

Už od prvej etapy klavírneho vyučovania sa snažíme predchádzať akýmkoľvek náznakom krčovitosti. Od prvých kontaktov s klávesnicou dávame pozor na to, aby pohyby žiaka boli prirodzené a uvoľnené. Nebudeme ho upozorňovať na „správne postavenie ruky“, ani na okrúhle pršteky. Vyžadovaním takých špecifických a konkrétnych pohybov hneď v začiatkoch by sme žiaka iba odradili. Dôležité je, aby žiak chcel na klavíri dosiahnuť vždy „nejaký“ zvuk. Napr. aby bola kukučka niekedy smutná, inokedy veselá, aby silno pršalo, aby fúkal jemný vánok, alebo silný vietor... Hra celými dľaňami na skupinkách čiernych klávesov je východiskovou pre nasledujúce rozvíjanie motoriky prstov. Príklady na jej uplatnenie nájdeme v prvom diele Európskej klavírnej školy Fritza Emontsa (Emonts, 1992), ako aj v prvom diele Novej klavírnej školy od Zdeny Janžurovej a Milady Borovej (Janžurová - Borová, 1993). Zoskupenia čiernych klávesov môžeme využiť aj na iné krátke hudobné hry, ktoré si vymyslíme sami. Pri hre na čiernych klávesoch hrá dôležitú úlohu fakt, že žiaci sa podľa nich ľahko orientujú. Aj v spojení s bielymi klávesmi a hrou na viacerých klávesoch súčasne celými dľaňami vzniknú zaujímavé zvukové útvary. Tento spôsob ponúka využitie tvorivého prístupu žiaka. Učiteľ môže žiaka inšpirovať napr. skladbičkou o zelenej lodičke. Žiak ju hrá napodobňovaním hry učiteľa. Atmosféru mora umocníme pravým pedálom, ktorý bude stláčať najskôr samotný učiteľ pri hre žiaka. Nebránime žiakovi v používaní pravého pedálu. Farba zvuku s pravým pedálom je pre deti podnetná. Pomocou pedalizácie môže znázorňovať hmlu, vodu, vietor. Žiak hrá clustre dľaňami a všetkými k sebe pritlačenými prstami, pokračuje najskôr len tretím, alebo druhým prstom, keď budeme skladbičku hrať neskôr, použije zapísaný prstoklad (obrázok 6).

Po mori plávala zelená lodička, za ňou sa hojdala farebná loptička,
 Veeríček zafúkal, odniesol lodičku, rybky si zobrali farebnú loptičku.

Obrázok 6: Zelená lodička

Prameň: vlastný návrh

Nástavec na pravý pedál, ktorý umožňuje žiakovi pohodlné stláčanie pravého pedálu, nebýva často v inventári hudobných škôl, preto budeme nútení vymýšľať náhradné postupy, ktorými pomôžeme žiakovi dosiahnuť zaujímavý zvuk so stlačeným pravým pedálom, napr. si nohu môže položiť na našu a spoločne pedálujeme.

K postupnému dosiahnutiu adekvátnej citlivosti v končekoch prstov rúk prispeje aj cvičenie s mäkkou loptičkou. Žiak ju uchopí končekmi všetkých prstov a jemne tlak prstov zosilňuje, potom zoslabuje, uchopí ju oboma rukami a stláčanie a uvoľňovanie

robí súčasne. Potom môže toto cvičenie robiť vždy spojením palca len s niektorým prstom, až prídeme ku plynulému striedaniu jednotlivých prstov, pričom palec zostáva na mieste. Ruku preniesieme na klávesnicu a žiak sa pri stláčaní klávesy snaží mať v prste taký pocit ako s loptičkou.

Pre dosiahnutie uvoľnenosti ruky od ramena a voľného zápästia môžeme použiť „hru na snehové vločky.“ Na klávesnicu poukladáme chumáčiky vaty, ktoré žiak zodvihuje a ukladá naspäť palcom spolu s druhým, alebo tretím prstom. Snehové vločky musí zbierať ľahko a nesmie ich stlačiť, aby sa neroztopili. Ak si všimneme náznak hocijakej strnulosti, snažíme sa o uvoľnenie primeraným telesným cvičením: zahráme sa na labuť s veľkými krídlami, urobíme mačací chrbátik, zahráme sa na sedmokrásku, ktorá rastie a vyťahuje sa za slnkom z čupnutia až úplne na špičky so vzpaženými rukami a natiahnutými prstami.

Hru jedným prstom doplníme o hru so striedaním druhého a tretieho prsta, pridáme aj štvrtý prst. Žiak hrá portamento a používa už aj staccato - napr. v riekanke o d'at'ovi Ferkovi slabiky „tu-ki ťuk“ hrá staccatom - napodobňuje d'obanie zobáčikom do stromu. Aby sme predišli nesprávne zauhlovanému palcu, pred hrou samotným palcom zaradíme najskôr hru kvinty v spojení palca s malíčkom.

Snažíme sa o zapájanie rúk do hry vo vyrovnanom pomere. To, čo zahrá pravá ruka má dokázať žiak zahráť aj ľavou. Ak je žiak ľavák, zo začiatku sa snažíme všetko nové najskôr skúšať ľavou rukou.

2.8 Hra podľa nôt

Pre hru podľa nôt využívame skladbičky, v ktorých sú zo začiatku použité maximálne 3 - 4 tóny. Farby, ktoré sme určili jednotlivým tónom môžeme teraz použiť, ak nastane situácia, keď sa žiakovi môže zdať, že kamarátov je už akosi priveľa a aj strom má tých konárikov príliš veľa. Ak náhodou niektorý tón v skladbičke robí žiakovi problém v spojení s klávesom, môže si ho adekvátnou farbou zakrúžkovať. Zobrazenie nôt v notovej osnove by malo byť dostatočne zrozumiteľné, čo predstavuje najmä požiadavku zväčšenia notového textu. Niektoré klavírne školy ako napr. Piano Kids od H. G. Heumanna (Heumann 1995), používajú zväčšený notový text. Táto klavírna škola začína hrou v oboch kľúčoch so striedaním rúk, ktorej sa my budeme venovať až v neskoršej etape vzdelávania. Preto notový text skladbičiek, ktoré sú vhodné pre náš začiatok výučby a chceme ich použiť, musíme zväčšovať. Mnohé vhodné skladbičky nájdeme aj v Klavírnej školičke Zdeny Janžurovej a Milady Borovej (Janžurová - Borová, 1978). Tu sa využívajú pre hru podľa sluchu a aj my ich môžeme takto použiť, ale zväčšením notového textu a jeho prenesením do jednočiarkovej oktávy, nám veľmi dobre poslúžia aj pri postupe v porozumení notovému textu. Krásne sprievody, ktorých autorom je Luboš Sluka umocňujú hudobný zážitok a žiaci ich radi hrajú. Pri skladbičkách, ktoré si z tejto školičky vyberieme (vhodné sú najmä na str. 52 a 64), je však potrebné okrem zväčšenia nôt, zmeniť aj český text na slovenský.

2.9 Príprava hry legato

Spôsob hry legato niektorí žiaci začínajú používať mimovoľne. Prípravu na takýto spôsob hry však netreba podceňovať. Najskôr budeme spájať iba dva tóny, potom tri a štyri. Aj v tomto prípade budeme používať pomocný text a čierne klávesy. Na čiernom a susednom bielom klávese hráme 2. s 3. prstom (aj naopak 3. s 2. prstom) pomocou dvojslabičných slov (plá - vam, dý - cham, má - vam...). Ruky hrajú osobitne a prenášame ich do susedných oktáv. Trojslabičné slová (mamička, hviezdička, mačička, slniečko...)

hráme na zoskupeniach troch čiernych klávesov s prenášaním do iných oktáv - prstoklad: 2., 3., 4. prst a opačne. Prvú slabiku zdôrazníme prízvukom, posledný tón je najľahší, nasleduje plynulé prenesenie ruky voľným ramenom do susednej oktávy.

Cvičenie: Slniečko sa díva

„Slniečko sa díva kde sa zajko skrýva, zajko behá za domom, potom leží pod stromom.“

Obrázok7: Slniečko sa díva, pravá ruka.

Obrázok 8: Slniečko sa díva, ľavá ruka.

Prameň: Janžurová Z. - Borová M.: Klavírna školička, vlastný návrh

Cvičenie s loptičkou.

Ľahkú mäkkú loptičku položíme na pravý kraj klávesnice, postavíme sa ľavým bokom ku klavíru. Loptičku posúvame striedaním 2. s 3. prstom, potom 2., 3., 4. prsta ľavej ruky smerom ku ľavému kraju klávesnice, cúvame. Postavíme sa pravým bokom ku klavíru a loptičku posúvame tým istým spôsobom pravou rukou z ľavého okraja klávesnice smerom ku pravému okraju.

Verbálne sa snažíme priblížiť hru legato používaním prirovnaní: navliekame koráliky na motúziku (ak by sme ho roztrhli, koráliky by sa rozsypali), natierame maslo, plávame vo vode, prsty sme ponorili do sladkého krému atd.

2.10 Koordinácia v začiatočnom štádiu vyučovania

Pod koordináciou v súvislosti s hrou na klavíri si väčšinou predstavujeme súlad pohybov interpreta pri vlastnej hre. Avšak koordinácia je zosúladením všetkých prvkov hudobného tkaniva, ktoré zaručuje pre výkonného umelca - klaviristu interpretačnú slobodu (Timakin, 2012). Koordinácia je však dôležitá už v elementárnom vzdelávaní a návyky koordinácie je potrebné budovať od začiatku hudobného vzdelávania. Postup našej práce na koordinácii, ktorá predstavuje zapojenie myslenia, sluchu a pohybov tela a rúk, bude vychádzať z hry jednohlasných piesní, alebo melódií, ktoré rozdelíme medzi obe ruky. Žiaka tým vedieme k tomu, aby si noty - tóny predstavoval vopred. Striedanie rúk v spojení s dostatočne veľkým notovým textom bez notovej osnovy a so zábavnými obrázkami nájdeme v Klavírnej škole pre začiatočníkov od W.A.Palmera v diele 1A (W.A.Palmer, s. 2, s. 3.). Noty pre ľavú ruku tu majú nožičky nakreslené smerom dolu, pripravuje sa tým aj neskôršie čítanie nôt v basovom kľúči (Príloha 4).

2.10.1 Súčasná hra rovnakými prstami

Na prechod ku súčasnej hre oboma rukami musíme žiaka dostatočne pripraviť. So súčasnou hrou rovnakých prstov oboch rúk sa žiak stretol už pri riekankách o jednotlivých tónoch. Snažíme sa o to, aby nácvik súčasnej hry pôsobil na žiaka prirodzene. To môžeme splniť iba vtedy, ak to pre žiaka bude vyzeráť jednoducho.

Nácvik súčasnej hry odbremeníme od čítania notového textu. Žiak sa tak bude koncentrovať iba na svoje ruky a klaviatúru a samozrejme sluch. Začínáme od hry na čiernych klávesoch. Vhodné cvičenia nájdeme v prvom diele Európskej klavírnej školy F. Emontsa s priloženými obrázkami a vyobrazením klávesnice, na ktorej sú aj čísla prstov oboch rúk na príslušných klávesoch. Notový text je tu iba pre pedagóga, žiak sa ju učí hrať napodobňovaním hry pedagóga. Na str.13 je skladbička, ktorú voláme Hra zvončekov a spievame k nej text: „zvonky zvonja bim - bam - bom, mesiac svieti nad domom“ (Príloha 5). Najskôr hráme rukami osobitne, až potom súčasne. Súčasná hra by mala začínať od používania rovnakých prstov v oboch rukách, čiže v protipohybe. Podobné cvičenia si môžeme vymyslieť aj sami. Pri súčasnej hre na bielych klávesoch zotrváme pri hre rovnakými prstami a začíname od palca, pričom dva palčeky majú spoločný domček, tam, kde býva žabka Cilka – na tóne c1. V tejto polohe budeme začínať aj hru s čítaním nôt v oboch kľúčoch, čím si tento postup vlastne pripravujeme. Skladbičky a cvičenia, ktoré sme už skôr používali a žiak ich ovláda využijeme teraz novým spôsobom. Napr. Čim - ča - rá, Môj malý pes Dunčo, hráme rukami súčasne v protipohybe.

2.10.2 Gajdošská kvinta

Hra gajdošskej kvinty ľavou rukou v spojení s hrou už známej piesne v pravej ruke (u ľaváka to môže byť najskôr opačne) je vhodným spôsobom prvotného zoznamovania sa so súčasnou hrou oboma rukami. Problematickým sa môže stať pravidelnosť hry kvinty - jej zahratie v správnom čase k melódii piesne. Predídeme tomu, ak najskôr naučíme žiaka spievať pravidelne pieseň so súčasným udieraním rúk - malička s palcom, po veku zatvoreného klavíra, pričom jeden úder znázorňuje jedno zahratie kvinty. Klavír otvoríme a žiak hrá kvintu jednou rukou, potom oboma súčasne, striedaním rúk, pieseň spievame a učiteľ melódiu piesne hrá jednou rukou. Až v poslednej fáze hrá žiak melódiu aj kvintu súčasne. Takýto postup nácviku rozložíme na niekoľko vyučovacích hodín. Ak by žiak stále nehral rytmicky presne kvintu, posadíme si ho na kolená, položíme jeho ruky na naše a spoločne skladbičku zahráme. Tento spôsob môžeme obmieňať tak, že spojenými rukami hráme iba ľavou, alebo iba pravou rukou. Kvintu hrá žiak na prvej dobe v takte. Obľúbenou skladbičkou je „Vrták“ v Klavírnej prvouke Ludmily Šimkovej na str.22 (obrázok9). Text sme zmenili na slovenský: „veselo som tancovala, veselo mi hrajte, topánky som roztrhala, na nové mi dajte!“

XVI

VRTÁK

Rychle

U

Pr.r.

D

L.r.

Obrázok 9: Vrták

Prameň: Šimková L.: Klavírna prvouka

Ku grafickému zobrazeniu kvinty pre hru v ľavej ruke prechádzame až po zvládnutí súčasnej hry bez notového zápisu. Nevyznačíme ju však konkrétnymi notami, ale použijeme iba nejaký symbol - obrázok.

2.10.3 Hra striedaním rúk podľa nôt v husľovom a basovom kľúči

V minulosti sa ku hre podľa nôt zapísaných v basovom kľúči pristupovalo neskôr, v druhom alebo treťom roku vzdelávania. K rozhodnutiu, či k takémuto spôsobu hry pristúpime už v prípravnom ročníku, dospejeme po dôkladnom zvážení u každého žiaka individuálne. V súčasnosti prevažuje spôsob začiatku nácviku čítania nôt a hry v oboch kľúčoch umiestnením palcov oboch rúk na klávesu *c1*. Označuje sa aj ako „poloha c.“ Pre spôsob práce, ku ktorému sa dostávame v tejto etape nájdeme už viacero vhodných námetov aj notového textu v niekoľkých klavírnych školách pre začiatok. Stále zostáva dôležitou požiadavkou dostatočne veľkého notového textu. Pridávanie nôt je postupné. Na začiatku sú to len tri noty - tóny: *malé h, c1, d1*. Pekné príklady takýchto skladbičiek nájdeme v druhom diele Klavírnej školy Mileny Kurtevy: Hra podľa nôt, ako aj v prvom diele Novej klavírnej školy Z. Janžurovej a M. Borovej. Notový text je však potrebné zväčšiť a prospešné je aj použitie spoločnej prerušovanej linajky pre notu „c“ (obrázok 10 a 11). Pod notový text stále podkladáme aj text slovný.

Obrázok 10: Mamičke: „kvietačky farebné na lúčke, na lúčke, nazbieram tam svojej mamičke, mamičke“
Prameň: Kurteva M.: Klavírna škola

Obrázok 11: Mamičke, zväčšený notový text s použitím pomocnej prostrednej prerušovanej linajky
Prameň: vlastný návrh

Postupne pridávame cvičenia a skladbičky, v ktorých ľavá ruka bude hrať od „c1“ po malé „f“ zapísaných v basovom kľúči a pravá ruka od „c1“ po „g1“ v husľovom kľúči. Na výber máme skladbičky vo viacerých klavírnych školách pre začiatočníkov Napr.: F. Emonts: Európska klavírna škola 1.diel, H. G. Heumann: Piano Kids, Z. Borová - M. Janžurová: Nová klavírna škola 1. diel atd.

K jednotlivým tónom a notám už k menu kamaráta postupne pridávame aj zodpovedajúce písmeno hudobnej abecedy. Napr. Gaštanko „g“ (gé), sova Hedviga „h“ (há)... Tiež začíname vo väčšej miere uplatňovať slabiky Kodályovej metódy pre správne rytmické cítenie i keď slovný text používame naďalej hlavne pre vystihnutie charakteru skladbičky. Postup nácviku hry podľa nôt v oboch kľúčoch, ktorý je použitý v 1. diele Európskej klavírnej školy je veľmi zrozumiteľný a žiakom nerobí problémy. Pri každej skladbičke je aj vyobrazenie klávesnice spolu s okienkami, kam žiak zapíše nové mená nôt. Aj diferencovanie notového zápisu pomocou rozdielnych farieb pre noty v oboch kľúčoch je pre žiaka vítaným pomocníkom. Všetky noty, ktoré majú nožičku do hora - pre pravú ruku, spojí jednou farbou do jedného obláčika, noty s nožičkami smerom dolu - pre ľavú ruku, budú v obláčiku inej farby. Aj farby, ktoré sme postupne pridávali ku jednotlivým kamarátom a klávesom využijeme teraz aj pri nácviku čítania nôt v basovom kľúči. V notovom texte si žiak novú notu v basovom kľúči môže zakrúžkovať príslušnou farbou. Avšak hra podľa nôt v oboch kľúčoch nemá byť činnosťou, ktorá zaberie veľkú časť hodiny a nemá žiaka vyčerpať. Má nám zostať dostatok času aj na ostatné aktivity. Žiak by nemal byť príliš orientovaný len na noty a hru podľa nich. Vytratila by sa tak jeho vlastná tvorivosť a aj záujem o zvuk.

ZÁVER

Elementárna klavírna pedagogika predstavuje výučbu klavírnej hry začiatočníkov. Za posledné obdobie prešla zmenami ovplyvnenými poznatkami všeobecnej pedagogiky, didaktiky a tiež poznatkami ontogenetickej, pedagogickej ako aj hudobnej psychológie. Humanizácia vzdelávania založená na individuálnom prístupe pedagóga ku žiakovi vyžaduje aktivitu učiteľa v sebazvzdelávaní, v hľadaní zaujímavých metodických postupov, v rozvíjaní tvorivosti vlastnej aj žiakovej. Vo vzdelávaní v Základnej umeleckej škole je podmienka individuálneho prístupu ku každému žiakovi prvoradou. Vzdelávanie, ktoré má začiatočníka zaujať, musí spĺňať podmienku zážitkovosti, v ktorej neobstojí dlhé sedenie pri klavíri s požadovaním sústredenia sa na správne držanie tela a rúk, na postavenie ruky na klávesnici, na reprodukciu notového zápisu. K aplikovaniu takýchto požiadaviek sa môžeme priblížiť veľmi postupnou a systematickou prácou.

V prípravnom ročníku vyučovania hry na klavíri pracujeme vo väčšine prípadov s deťmi vo veku šiestich rokov, niekedy aj s mladšími deťmi v predškolskom veku. Už v tomto veku bývajú medzi deťmi značné rozdiely v ich mentálnej úrovni, v stupni rozvinutia psychomotorickej oblasti, v trvaní pozornosti a sústredení sa. Nezanedbateľným faktorom v úspešnosti vzdelávania malých detí je stupeň ich socializácie a kultúrna úroveň rodiny z akej dieťa prichádza. Predškolský vek je ontogenetickej psychológiou považovaný za fázu, ktorá trvá približne od troch do šiestich rokov dieťaťa a je nazývaná aj obdobím raného detstva. Detské myslenie v predškolskom veku je stále ešte prelogické a egocentrické. Nástup do školy je dôležitým sociálnym medzníkom. Dieťa získava novú sociálnu rolu školáka, ktorá je vlastne potvrdením jeho normálneho vývinu (Vágnerová, 1999).

Pri hudobnom vzdelávaní predškoláka nie je pre dieťa navštevovanie hudobnej školy ďalšou povinnosťou popri neľahkých začiatkoch vo všeobecnej základnej škole. Nástup dieťaťa do školy, získanie jeho novej role, neznamená automaticky kvalitatívne zmeny v jeho myslení a chápaní. Naberá nové sociálne skúsenosti, vzdeláva sa v písaní, čítaní, počítaní, vytvára si vzťahy k spolužiakom, k učiteľovi, zvyká si na nové prostredie. Pre dieťa sa stáva dôležitým výkon a vlastná úspešnosť. Toto obdobie znamená pre dieťa veľkú záťaž. Deti sú po vyučovaní unavené, udržať ich pozornosť v popoludňajších hodinách, zaujať ich hudbou a klavírom nie je jednoduché. Z uvedeného vyplýva, že veľký rozdiel v počiatocnom vyučovaní klavírnej hry predškolákov a detí nastupujúcich súčasne do základnej školy nepripadá do úvahy. Aj keď dieťa pri nástupe do školy vykazuje schopnosti a zručnosti na vyššom vývinovom stupni ako dieťa vo veku piatich rokov, vplyvom ostatných skutočností spojených s nástupom do školy, môže byť úvod hudobného vzdelávania niekedy problematickejší u malého školáka. Pre dieťa nástup do školy znamená zásadnú zmenu životného štýlu, zvyšovanie nárokov a dôraz na ich plnenie. Rola školáka - žiaka zásadným spôsobom ovplyvňuje rozvoj detskej osobnosti a prežitie celého zostávajúceho detstva. V oboch prípadoch by mal byť štýl práce pedagóga v niekoľkých prvých mesiacoch veľmi obozretný, založený na hrových aktivitách, na postupnom rozvíjaní hudobných schopností a rozvíjaní motoriky, vychádzajúcich zo sluchovej vnímavosti a pozornosti s veľmi individuálnym prístupom ku žiakovi spočívajúcom v správne zvolenom tempe v napredovaní vzdelávania. Predpokladom pre úspešné napredovanie vo vzdelávaní má byť kamarátsky vzťah medzi pedagógom a dieťaťom, ako aj pestovanie pocitu dôvery dieťaťa voči svojmu učiteľovi.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. FRANĚK, M. 2005. *Hudební psychologie*. Praha : Karolinum. 2005. ISBN: 80-246096-52
2. JANŽUROVÁ, Z. - BORO VÁ, M. 2000. *Klavírní školička pro děti 4 - 7 leté*. Praha : Panton. 2000.
3. JANŽUROVÁ, Z. - BORO VÁ, M. 1993-2001. *Nová klavírní škola 1. - 4. diel*. Praha : Panton. 1993-2001.
4. JUDOVINA - GALPERINA, T. B. 2000. *U klavíru bez slz aneb jsem pedagog dětí*. Brno : Lynx. 2000. 149 s. ISBN: 80-902932-0-4
5. OPLIŠTILOVÁ, I. - HANČILOVÁ, Z. 2006. *Klavírhátky*. Bratislava : WINGRA s.r.o. 2006. ISMN: M-706526-10-2
6. SEDLÁK, F. a kol. 1990. *Základy hudební psychologie*. Praha : SPN. 1990. 313 s. ISBN: 80-04205-87-9
7. SLANÁ, M. 2007. *Kdo si hraje, ten je zdravý*. Brno : Lynx. 2007. 131 s. ISBN 978-80-86787-20-6
8. ŠKVARKOVÁ, J. *Vyučovanie klavírnej hry začiatočníkov*. Banská Bystrica : Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela. 2004. ISBN 80-8055-976-7
9. TIMAKIN, J. M. 2012. *Návyky koordinácie vo vývoji pianistu*. Prel. M. Starosta. Bratislava : VŠMU. 2012. ISBN: 978-80-89439-21-8
10. VÁGNEROVÁ, M. 1999. *Vývojová psychologie*. Praha : Portál. 1999. ISBN 80-7178-308-0
11. VLASÁKOVÁ, A. 2003. *Klavírní pedagogika, první kroky na cestě ke klavírnímu umění*. Praha : Hudební fakulta Akademie múzických umění. 2003. ISBN 80-7331-005-8

Klavírne školy

12. EMONTS, F. 1992. *Europäische Klavierschule. Band 1*. Mainz : Schott. 1992.
13. HEUMANN, H.- G. 1973. *Piano Kids. Die Klavierschule für den Elementarunterricht*. Lipsko : Peters. 1973.
14. JANŽUROVÁ, Z. - BORO VÁ, M. 2000. *Klavírní školička pro děti 4-7 leté*. Praha : Panton. 2000.
15. JANŽUROVÁ, Z. - BORO VÁ, M. 1993 - 2001. *Nová klavírní škola 1.-4.diel*. Praha : Panton. 1993-2001.
16. KURTEVA, M. 1994. *Klavírna škola pre začiatočníkov - 1.diel.: Hra podľa sluchu*. Bratislava : H plus. 1994. ISBN 80-967117-0-9
17. KURTEVA, M. 1994. *Klavírna škola pre začiatočníkov - 2.diel.: Hra z nôt*. Bratislava: H plus. 1994. ISBN 80-967117-1-7
18. LICHNEROVÁ, V. - LICHNEROVÁ, A. 1984. *V. Eniky - beniky*. Bratislava : Opus. 1984.
19. PALMER, A. W.- MANUS, M. - LETACO, A. V. 1995. *A piano course for beginners of all ages*. Van Nuis : Alfreds Basic Piano Library. 1995.
20. ŠIMKOVÁ, L. *Klavírní prvouka*. 2000. 3.vyd. Praha : Editio Bärenreiter. 2000. ISMN M-2601-0051-0

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1: Obrázky na klávesnicu

Príloha 2: Veselý vrabček

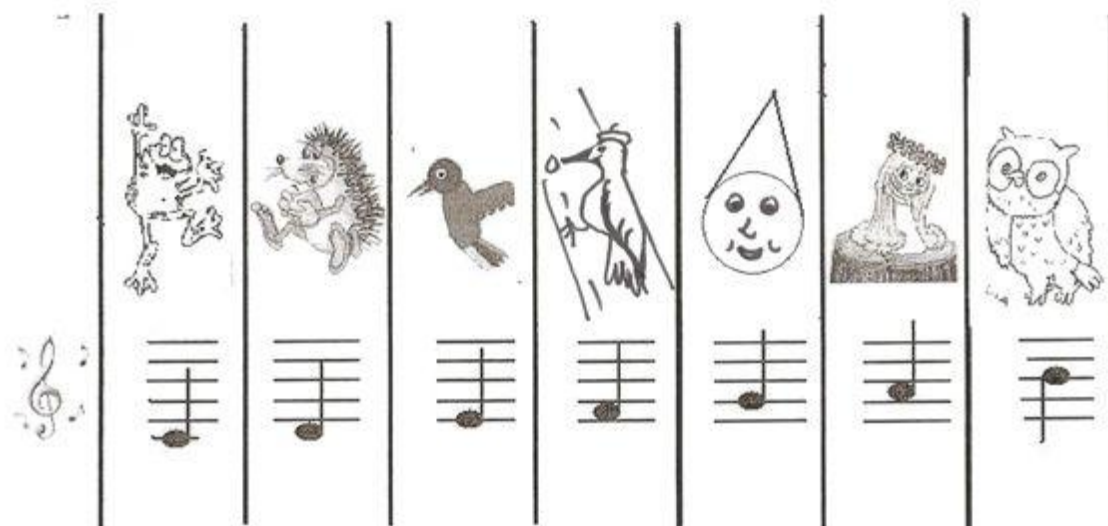
Príloha 3: Smutný vrabček

Príloha 4: Námorník

Príloha 5: Hra zvončekov

Príloha 1: Obrázky na klávesnicu

Prameň: vlastný návrh

Príloha 2: Veselý vrabček

Prameň: Kurteva Milena: Klavírna škola

ВРАБЧО ЧУРУЛИКА

Чик-чи-рик,
чик-чи-рик.

Спокойно М. КУРТЕВА

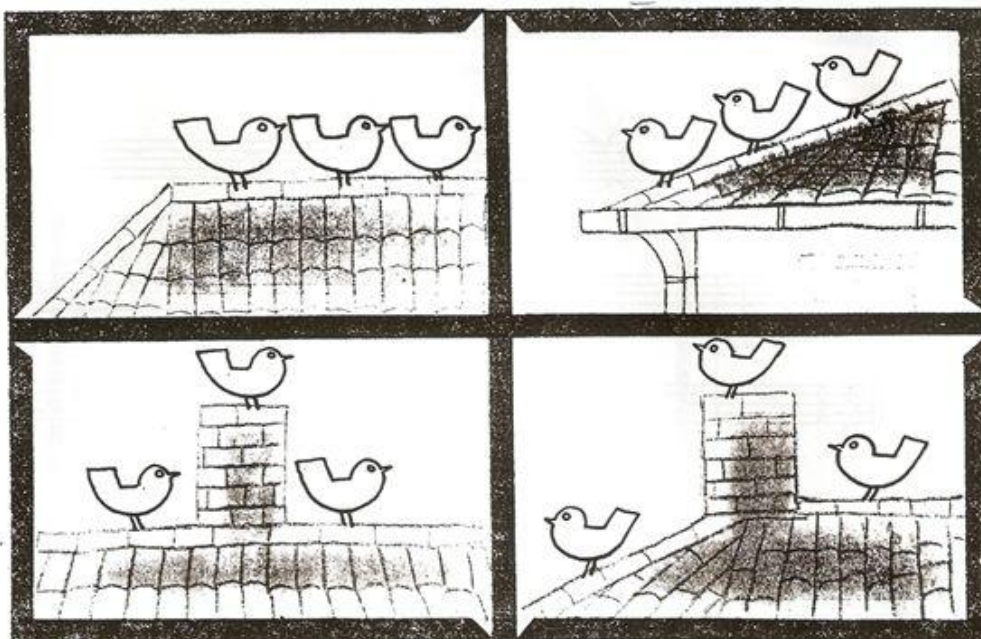
p non legato

§ § §

I пѣт — пее
II пѣт — свирѣ *o. p.* *f. p.*

non legato

§ § § § simile

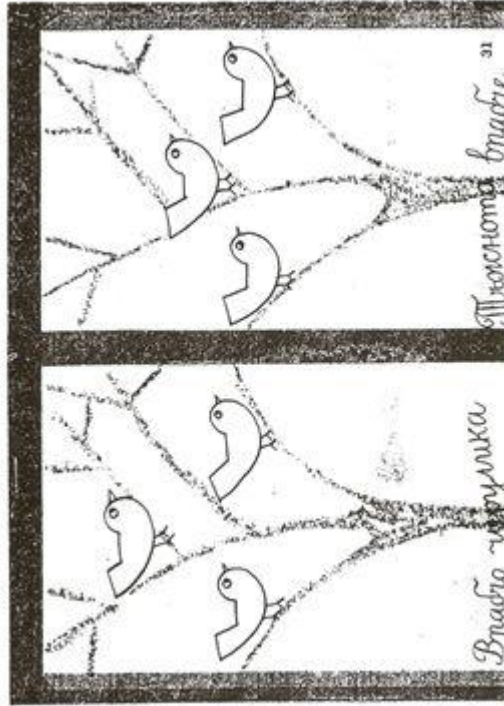

Príloha 3: Smutný vrabček

Prameň: Kurteva Milena: Klavírna škola

Musical score for 'Smutný vrabček' (Sad Little Sparrow). It consists of two systems of two staves each. The first system includes a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The second system includes a bass clef. The score contains various musical notations including notes, rests, and dynamic markings like 'p' and 'pp'.

А. На кои от изучените песни не прилича мелодията на песента „Тъжното вrabче“?
 Б. Разгледайте и сравнете картинките на двете вrabчета „Тъжното вrabче“ и „Вrabчо мурумука“. Оцветете с едни и същи цвят вrabчетата, катаящи на еднаква височина в двете картинки.

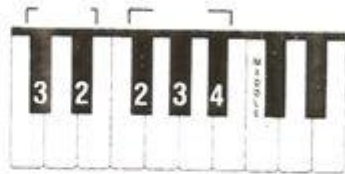
Musical score for 'Тъжното вrabче' (Sad Little Sparrow) by M. Kurteva. It consists of two systems of two staves each. The first system includes a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The second system includes a bass clef. The score contains various musical notations including notes, rests, and dynamic markings like 'p' and 'pp'. The composer's name 'М. КУРТЕВА' is written above the first staff.

Príloha 4: Námorník

Prameň: PALMER, A. W. - MANUS, M. - LETACO, A. V. *A piano course for beginners of all ages.*

3

Use after JOLLY OLD SAINT NICHOLAS (page 15)
or OLD MACDONALD (page 17)

4 2 2 2 4 4 2 2 3 2

f 2 3 2 3 2 3

Ja som veľ - ký ná - mor - ník do diaľ - ky sa po - ze - rám

4 2 2 2 4 4 2 2 3 2

2 3 2 3 2 3 2 3

žra - lo - ka sa ne - bo - jím le - bo veľ - kú si - lu mám

DUET PART: (Student plays on black-key groups **ABOVE** the middle of the keyboard.)

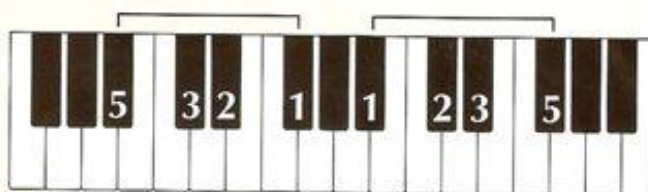
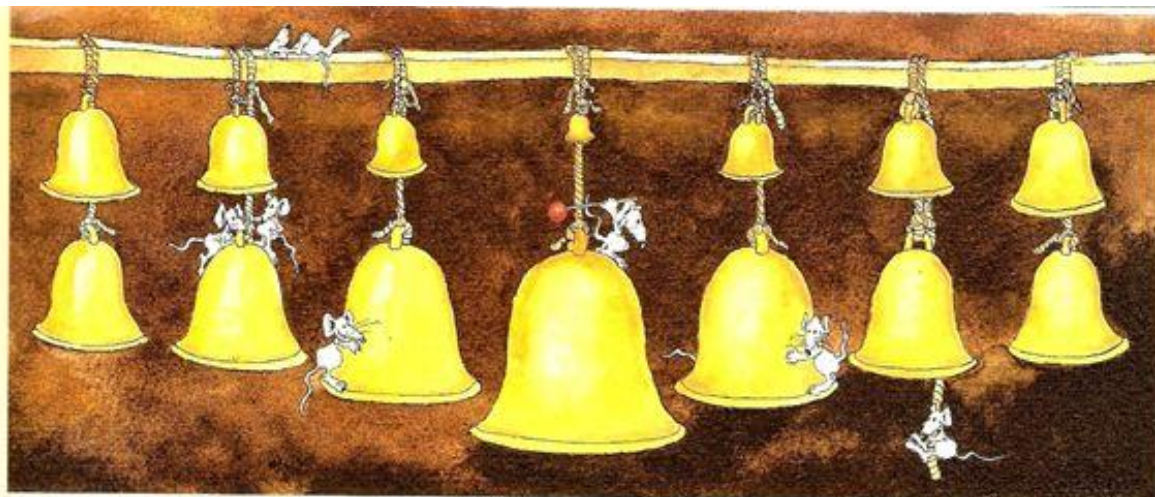
Rhythmically

R.H. *mf* *staccato*

(Play this line 4 times!)

Príloha 5: Hra zvončekov

Prameň: Emonts Fritz: Európska klavírna škola 1. diel

Glockenspiel

Chimes • Carillon

Hra zvončekov

Helle Glocken

High Chimes

Carillon aigu

Primo

7 x 1 2 3 5 3 2 1